

METTE FREDERIKSENS RETORIK UNDER COVID19

En undersøgelse af Mette Frederiksens retorik
under pressemeddelelsen d. 11 Marts

Mads Lyng Gjørup
Roskilde Universitet
Anslag: 59.514
Studienummer: 55194
Bachelorprojekt i Kommunikation

Abstract

This project examines the rhetoric aspect of Mette Frederiksen's speech of the COVID19 crisis which was held on 11th March 2020. It will analyse and consider the particular results of a performed focus group interview as well as a rhetoric analysis of the actual speech. The focus of the project is to find out which rhetoric tools or aspects are in play at Frederiksen's speech and how they can complement the decision of the 'lockdown' as a non-evidential action. The first part of this project deals with rhetoric figures from Aristoteles, Mccorskey and Cicero and their application to Frederiksen's speech. I am concerned if, when and how Frederiksen is using rhetoric tools in her speech. The second part analyses the results of the focus group interview with the aim of finding out which rhetorical devices had the greatest influence on the interviewees and therefore influenced their opinion on Frederiksen's character as well as her decision over the COVID 19 crisis situation.

Indholdsfortegnelse

Problemfelt	3
<i>Problemformulering.....</i>	<i>4</i>
<i>Arbejdsspørgsmål</i>	<i>4</i>
Afgrænsning	5
Videnskabsteori og metode	5
<i>Hermeneutik.....</i>	<i>5</i>
<i>Socialkonstruktivisme</i>	<i>7</i>
<i>De to videnskabsteorier imellem</i>	<i>7</i>
Metode.....	8
<i>Kvalitativ.....</i>	<i>8</i>
Fokusgruppeinterview	8
<i>Udvælgelse af informanter</i>	<i>9</i>
<i>Kriterier for informanter</i>	<i>10</i>
Teori	11
<i>Disposition</i>	<i>11</i>
<i>Den retoriske situation</i>	<i>11</i>
<i>De overordnede talegenrer.....</i>	<i>12</i>
<i>Topoi.....</i>	<i>13</i>
<i>Appelformer.....</i>	<i>15</i>
Analyse.....	17
<i>Disposition af talen.....</i>	<i>17</i>
<i>Den retoriske situation</i>	<i>20</i>
<i>Fokusgruppeinterview</i>	<i>28</i>
Kritiske tilgange til projektet.....	31
Konklusion.....	31
Litteraturliste.....	33
<i>Internetkilder</i>	<i>33</i>
<i>Bilag.....</i>	<i>34</i>

Problemfelt

I begyndelsen af 2020 begyndte de globale nyheder at sprede information om et nyt virus, COVID-19. Dette skulle vise sig at udvikle sig til en krise, som bl.a. af FN er blevet beskrevet som værende den største krise siden 2. verdenskrig (internetkilde 1). De danske medier og den danske stat forholdt sig også til dette nye virus, men der skete for alvor en omvæltning i det danske samfund d. 11. marts 2020, hvor Mette Frederiksen indkaldte til pressemøde i Statsministeriet. Danmarks borgere blev præsenteret for en plan om en lukning af samfundet. På trods af denne ellers negative og frihedsberøvende besked, blev Frederiksens måde at håndtere situationen på generelt hyldet af de fleste danske medier.

“Sublim kommunikation af statsmanden Mette Frederiksen” lyder en overskrift fra ”Sundhedspolitisk Tidsskrift” (internetkilde 2). Mere specifikt har eksperter som Christian Koch, der er professor i retorik på Københavns Universitet, bl.a. skrevet følgende i en rosende artikel fra Berlingske: “Mette Frederiksen har været grundigt koordineret og har kommunikeret på en dygtig og troværdig måde, som tilsyneladende har haft den ønskede effekt” (internetkilde 3). Ydermere har Heidi Jønch Clausen, som ligeledes er en anerkendt retoriker beskrevet specifikt Mette Frederiksen som værende en gennemført taler (internetkilde 4).

Overordnet set er der altså både gennem de etablerede medier såvel som ekspertviden dannet konsensus om, at Frederiksens tale d. 11. marts var på et særligt højt niveau.

Hvad der endnu ikke er blevet undersøgt og analyseret, er de videnskabelige aspekter af Frederiksens tale. Hvad er det udover en tilsyneladende effektiv kommunikation med troværdighed, fornuft og empati, der ligger bag en sådan retorik?

Går man tilbage til græsk oldtid kan man gennem Aristoteles finde svar på mange essentielle elementer i retorik, som der antageligvis stadig gør sig gældende i dag. Denne videnskabelige disciplin har ligeledes fundet sin plads i

kommunikationsforskning, hvor bl.a. James C. McCroskey har videreudviklet på nogle retoriske principper fra Aristoteles.

Både Aristoteles og McCroskey nævner, hvordan retorikken spiller en helt central rolle, når vi som civilisation står i en krisesituation. Via bøgerne "Retorik" og "An Introduction To Rhetorical Communication" som primærlitteratur vil dette projekt forsøge at implementere retoriske anskuelser både fra oldtiden og moderne tid til at kunne forstå, hvorfor og hvordan Frederiksen har formået at tale (ifølge eksperter vurderinger) på et særligt højt niveau. Og hvordan dette har påvirket modtagernes opfattelse af hendes karakter. Modtagelsen vil tage udgangspunkt i et fokusgruppeinterview af en gruppe danske borgere.

Det interessante ved netop denne krisesituation er, at borgerne modtager informationer fra Frederiksen, som faktisk set tager beslutninger på et usikkert beslutningsgrundlag. Dette efterlader mig som forsker med spørgsmål om, i hvilket omfang en dygtig udført retorik kan dække over usikre beslutningsgrundlag.

Disse spørgsmål har ledt mig til den følgende problemformulering:

Problemformulering

I hvilket omfang kan Mette Frederiksens retorik under den første pressemeddelelse om COVID-19 d. 11. marts dække over beslutninger baseret på ikkefaktuel viden?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvilke retoriske virkemidler bliver der gjort brug af, og hvordan fungerer de i sammenspil med hinanden?
2. Hvordan påvirker talen Frederiksens karakter?

Afgrænsning

I projektets start havde jeg to taler i fokus. Hhv. talen om nedlukning af landet d. 11. marts samt talen om genåbning d. 6. april. Intentionen var at forholde mig komparativt til de to taler, da begge taler havde store samfundsmæssige betydninger, hvorfor retorikken var interessant at undersøge. Jeg har under projektet fravalgt talen om genåbning, da begge taler har for mange fællestræk til, at en komparativ analyse ville kunne tilføje ny viden. Dette er ikke ensbetydende med, at man ikke ville kunne finde ud af noget nyt ved at tilføje den ekstra tale, da den retoriske situation derved ville strække sig over længere tid. Men jeg har fundet frem til, at der er tilstrækkeligt materiale i den første tale. Dette er hovedargumentet for, at jeg har valgt at holde mig til den tale, da det vil give bedre muligheder for en dybdegående analyse.

Jeg har under mit fokusgruppeinterview (præsenteres senere i projektet) fundet frem til, at den nonverbale kommunikation har haft større indflydelse end først antaget, da jeg startede projektet, hvorfor jeg har valgt at undlade en egentlig argumentationsanalyse. Argumentationsanalysen kunne have givet interessante retoriske perspektiver, men da det i den hermeneutiske tilgang ville fylde for meget i forhold til den socialkonstruktivistiske del, har jeg undladt argumentationsanalysen. Det er dog i min optik, stadig nødvendigt at inddrage begge tilgange[S1], hvilket jeg vil argumentere for i følgende afsnit.

Videnskabsteori og metode

Jeg vil i følgende afsnit præsentere mine videnskabsteoretiske tilgange efterfulgt af metodiske overvejelser.

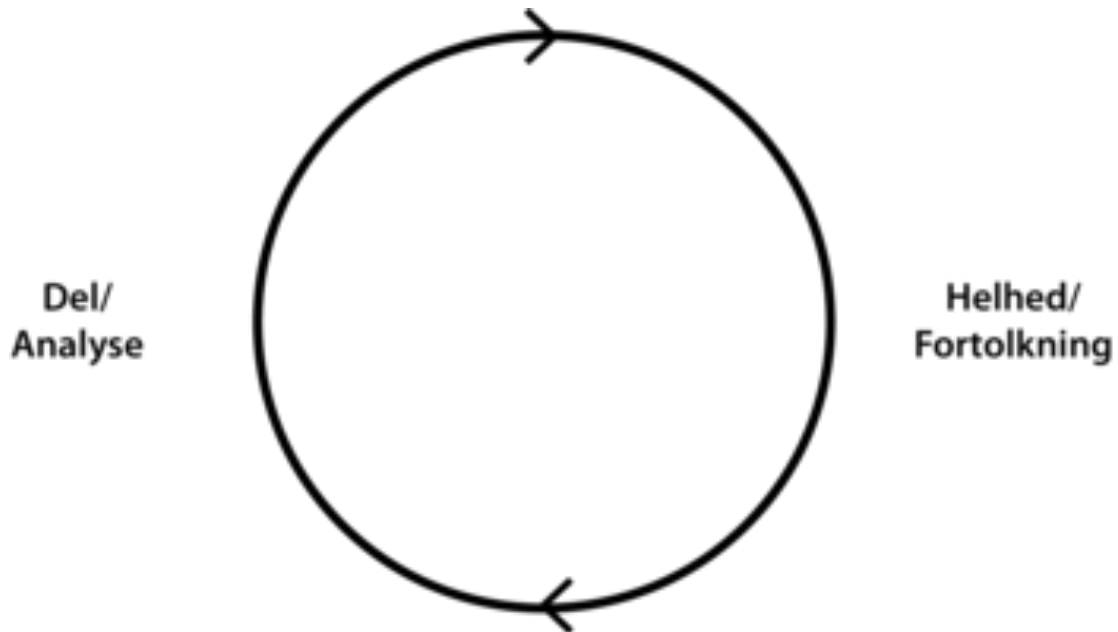
Særligt er det væsentligt for projektets læsere allerede fra starten at blive gjort opmærksom på min multidisciplinære tilgang til videnskabsteori, da projektet ellers kan forekomme forvirrende.

Hermeneutik

Hans-Georg Gadamer beskriver, hvordan fortolkning og forståelse er essentiel for den menneskelige eksistens (Olsen:2004:320). Jeg vil ud fra en hermeneutisk tilgang forsøge at fortolke og forstå Frederiksens tale, således at jeg kan sætte mig ind i, hvilke retoriske virkemidler der bliver brugt, og hvordan disse kan have

negative/positive konsekvenser for talens helhed. Det er vigtigt at pointere, at jeg via min fortolkning ikke stræber efter en endegyldig sandhed, men i højere grad ønsker at opnå større indsigt i mine problemstillinger baseret på argumentation.

Praktisk set kan min fortolkende fremgangsmåde illustreres via den hermeneutiske cirkel:

(internetkilde 5)

Cirklen viser en cirkulær proces mellem mig som fortolker og min undersøgelses genstandsfelt. Et vigtigt punkt i min hermeneutiske tilgang er min forforståelse. Altså hvad var min egen forståelse af Frederiksen som taler i udgangspunktet. Denne forforståelse er en central del af cirklen, da den konstant vil være under udvikling, mens jeg indsamler ny viden (Olsen:2004:32). Denne "nye viden" kan både være fra artikler og litteratur, men det er hovedsageligt den nye viden, jeg får, hver gang jeg ser talen igennem. Altså er cirklen en kontinuerlig proces, som også vil være til stede, når jeg i min socialkonstruktivistiske tilgang indsamler ny viden om Danmarks borgeres modtagelse af talen.

Socialkonstruktivisme

Den socialkonstruktivistiske tilgang gør sig gældende i mit fokusgruppeinterview (denne interviewdel vil blive præsenteret mere specifikt efter mine videnskabsteoretiske overvejelser).

Fordelen ved at inddrage en socialkonstruktivistisk tilgang er, at jeg ønsker at undersøge, hvordan en gruppe (i dette tilfælde talens modtagere, altså borgere af Danmark) reagerer og forholder sig til Frederiksen. Pointen er, at meninger bliver dannet på tværs af mennesker, hvilket siger noget om, hvordan en bestemt kultur eller et bestemt udsnit af en kultur tænker og italesætter et specifikt socialt fænomen (Rendtorff: 2003:101).

Derfor kan den socialkonstruktivistiske tilgang være med til at give mig svar på, hvordan danskere, i den sociale kontekst, forholder sig til de retoriske virkemidler og Frederiksen som karakter.

De to videnskabsteorier imellem

Rendtorff skriver følgende:

”Man går derfor galt i byen, når man fastholder, at socialkonstruktivismen og hermeneutik umiddelbart udtrykker to traditioner, der ikke kan forenes. Snarere er der tale om yderpunkter på samme linje, der deler forudsætningen om, at virkeligheden er baseret på menneskelig skabende fortolkning.”

(Rendtorff:2003:101)

For at kunne forstå talens retoriske virkemidler har jeg fra start fundet det nødvendigt at anvende den hermeneutiske tilgang, da coronakrisen og politik [S4] i sin helhed har min personlige interesse, og jeg løbende har overvåget situationen. Dette giver mig en fordel i forhold til den kontinuerlige indsigt, jeg får, hvilket gør, at jeg bemærker og forstår flere elementer i talen. Disse forståelser og fortolkninger vil dog altid være påvirket af mine subjektive holdninger, hvilket kan resultere i besvarelser, hvor validiteten er reduceret. Det kunne fx være, at jeg var stærk modstander af Frederiksen og Socialdemokratiet, hvorfor dette kunne have en negativ effekt på min undersøgelse grundet min forforståelse. Denne invaliditet er en væsentlig grund til, at jeg ønsker at krydse med socialkonstruktivismen.

Jeg har bevidst opdelt mine to arbejdsspørgsmål, således at spørgsmål et hovedsageligt bliver behandlet ud fra et hermeneutisk perspektiv og spørgsmål to hovedsageligt ud fra et socialkonstruktivistisk perspektiv. Rækkefølgen er ligeledes bevidst, da jeg mener, at den hermeneutiske indsigt vil kunne give mig en bedre forståelse af det socialkonstruktivistiske perspektiv. Med dette mener jeg, at mine hermeneutiske forståelser og observationer af talen kan hjælpe mig med at bemærke flere detaljer i talen – både i forhold til udformningen af mine fokusgruppespørgsmål, men også i forhold til behandlingen af de svar, som informanterne giver mig.

Jeg bruger altså to forskellige perspektiver, fordi de kan give mig forskellige typer viden: den hermeneutiske i form af en tekstnær fortolkning og den socialkonstruktivistiske i form af en situeret fortolkning.

Metode

Kvalitativ

I min undersøgelse forholder jeg mig kvalitativ, da jeg både gennem min hermeneutiske og min socialkonstruktivistiske vinkel analyserer og tolker på hhv. Frederiksens tale og mit fokusgruppeinterview. Susanne Kjærbeck skriver følgende:

“De kvalitative interviewmetoders styrke er, at de kan give os indblik i komplekse fænomener som en bestemt målgruppes adfærd, holdning og forforståelse, fordi man går eksplorativt til værks og søger viden om interviewpersonens perspektiv med det formål at forstå, hvorfor vedkommende fx. handler, som han eller hun gør” (Kjærbeck:2014:155).

Dette citat leder mig videre til mit fokusgruppeinterview.

Fokusgruppeinterview

Et fokusgruppeinterview består af en gruppe informanter samt en eller flere moderatorer (Halkier:2008:126).

Som Halkier beskriver det, kan man forstå den viden, der produceres i et fokusgruppeinterview, som kontekstafhængig (Halkier:2008:121). Med dette menes

der, at for at en gruppe informanter kan føre en samtale, skal der være en kontekst (i dette tilfælde coronakrisen, Frederiksens tale samt den specifikke gruppe mennesker, fokusgruppen består af).

For mit projekt er det særligt relevant at benytte mig af fokusgruppeinterview, da jeg bl.a. ønsker at undersøge, hvordan nogle danske borgere modtager Frederiksens tale, og hvordan de ser hendes karakter. Eftersom det er et politisk emne, er det mit socialkonstruktivistiske ståsted, der sætter fokus på den sociale interaktion. Derfor er fokusgruppeinterviewet særligt relevant i denne kontekst.

Jeg vil udføre interviewet ved at vise informanterne, talen med video, som er uploadet på regerings hjemmeside (internetkilde 6). Før jeg starter talen, vil jeg indledningsvis spørge ind til informanternes tanker om Frederiksens karakter. Dette vil bidrage til at undersøge hvorvidt talen, har en positiv effekt på Frederiksens karakter.

Udvælgelse af informanter

I udvælgelsen af informanter har jeg først og fremmest overvejet, hvor mange informanter jeg har ønsket at inkludere i undersøgelsen. Ifølge Halkier er det optimale antal seks til otte deltagere (Halkier:2008:121). Jeg har bestræbt mig på at finde seks, eftersom jeg er den eneste moderator og koordinator af dette interview, hvilket i min optik kan gøre udførelsen vanskeligere, jo flere informanter der er. Ydermere har jeg grundet landets krisesituation forsøgt at holde antallet af informanter så lavt som muligt. Dette har både været grundet vanskeligheden i at samle informanter, da det er min vurdering, at det kan være mere besværligt, i tider hvor offentlig transport osv. ikke fungerer optimalt. Derudover har faren for smitte også gjort, at jeg har forsøgt at begrænse antallet af informanter.

Halkier beskriver, at udvælgelsen af informanter hverken må være for homogen eller heterogen. Er den for homogen, kan det resultere i en mangel på forskellige synspunkter, hvilket i mit tilfælde ikke vil være repræsentativt nok, da Danmarks befolkning dækker over en stor diversitet. Er fokusgruppen derimod for heterogen, kan der opstå så stort et skel mellem informanterne, at kommunikationen og den frie samtale kan være forhindret (Halkier:2008:125).

Kriterier for informanter

På baggrund af Halkiers beskrivelse om at gruppen hverken må være for heterogen eller homogen, har jeg valgt at holde mig til en gruppe, som er tæt på mig selv aldersmæssigt – mellem 25-35 år, så jeg som forsker kan fremgå så neutral og objektiv som muligt. Jeg kunne også have taget ældre eller yngre borgere, men ældre borgere ville have været vanskeligere at samle grundet regeringens retningslinjer, og i mit netværk er der betydeligt færre yngre mennesker end 25-35-årige.

Det er væsentligt at slå fast, at gruppen 25-35-årige ikke udelukkende er valgt, fordi det er lettere for mig at samle denne gruppe. En vigtigere grund er, at talen især henvender sig til raske mennesker, både studerende og arbejdende, og her mener jeg at kunne ramme begge grupper godt med min alderssegmentering. Jeg har derudover bestræbt mig efter at indsamle informanter af begge køn og med balance i fordelingen af dem.

Udover segmentering af alder og køn har jeg søgt informanter, som ikke i forvejen stemmer på Socialdemokratiet. I min søgen har jeg ikke været specifik, i forhold til hvor de skulle ligge politisk, da det i min optik ville gøre rekrutteringen mere vanskelig. Det er dog vigtigt at nævne, at havde jeg fundet tre informanter på højrefløjen og tre på venstrefløjen, kunne det have højnet validiteten af undersøgelsen.

Jeg havde søgt efter seks informanter, men der var desværre et afbud, hvilket har reduceret validiteten. Ydermere lå kun en af informanterne politisk set til højre for Socialdemokratiet, hvilket kan have skabt ubalance i forhold til gruppens interaktioner og dermed påvirket validiteten.

Derudover så er det væsentligt at bemærke, at alle informanterne i forvejen havde set talen, hvilket ligeledes kan påvirke validiteten af interviewet, da man må antage at den retoriske situation 11. adskiller sig fra d. 29. Maj da interviewet blev afholdt.

Jeg har valgt at bruge forkortelserne om de 5 informanter: K25, K28, K32, M25 samt M30.

Teori

Jeg vil i følgende afsnit først præsentere en kort redegørelse for en klassisk taledisposition. Derefter teori om hhv. den retoriske situation, de overordnede talegenrer, topoi, og appelformer. Jeg vil i hvert afsnit argumentere for, hvorfor teorien er væsentlig at inddrage i forhold til besvarelsen af min problemformulering.

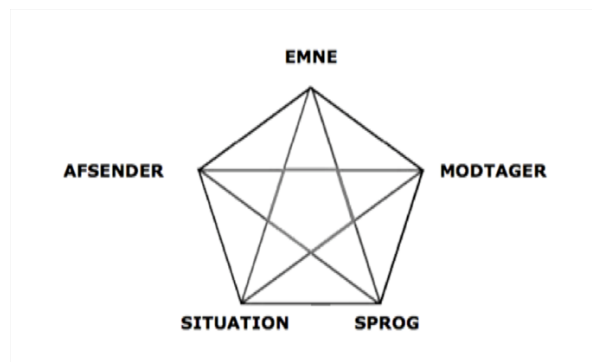
Af hovedteoretikere bruger jeg Aristoteles, McCroskey samt Marcus Tullius Ciceros model over den retoriske situation. Grunden til, jeg har valgt lige netop disse tre, er, fordi det kan være interessant at inddrage en teoretiker fra oldtiden samt en fra moderne tid for at få to perspektiver på en analyse. Derudover så er Aristoteles' definition af etos ikke fyldestgørende i forhold til at se på, hvordan Frederiksens karakter fx kan ændre sig fra start, under talen og til slut. Ydermere så mangler Aristoteles systemer i forhold til topos, hvilket McCroskey har udviklet. Aristoteles er dog væsentlig at inddrage, da de resterende appelformer, logos og patos, også spiller en rolle i Frederiksens tale.

Mht. Ciceros er modellen essentiel både i forhold til at undersøge centrale aspekter af Frederiksens retorik, men også for at kunne systematisere min analyse.

Disposition

I følge en klassisk taledisposition er der punkter, som hvert har sit mål, hvorfor en taler skal overveje kompositionen og hvordan forskellige dele skal vægte. Det drejer sig om hhv. *Exordium*, *partitio*, *corpus*, *narratio*, *argumentatio*, *probatio*, *refutatio*, *peroratio*. (Garbers & Høgel:1996:28).

Den retoriske situation

(Internetkilde 7)

Jeg vil bruge modellen til senere i analysen at kunne identificere de forskellige elementer af den retoriske situation, som er vigtig at få afklaret inden de mere specifikke analyser. Formålet med modellen er ydermere at fremvise sammenhængen mellem de forskellige elementer i den retoriske situation, da det ifølge Cicero er denne sammenhæng, der er afgørende for en god retorik (Roer:2014:147).

Modellen er udviklet af Cicero og kan bruges til at få et overblik over den retoriske situation. Det giver ikke mening for projektet at uddybe hver kategori i dette teoretiske afsnit, da de fem kategorier i min optik allerede implicit bliver forklaret gennem kategoriernes navne.

De overordnede talegenerer

Ifølge Aristoteles er der overordnet tre generer inden for taler: hhv. *Den Politisk-rådgivende tale*, *Fest- eller lejlighedstalen*, *Retstalen* (Haastrup:1983:24). Jeg har undladt at inddrage den anden type, eftersom der ikke er tale om denne genre i Frederikssens tale.

Den politiske tale

Denne form for tale kan omhandle økonomi, lovgivning, krig og generelle kriser. Det kan derfor ofte være en meget alvorlig tale, hvorfor afsenderens status og rolle er vigtig. Det handler ofte om at kunne overbevise modtager(ne) om at gå til handling eller forberede sig på noget i fremtiden. Det kan ifølge Aristoteles være motiveret af, at vi som mennesker stræber efter lykken og ved at opnå dette må man bl.a. forberede sig på det udefra kommende (Haastrup:1983:24).

Retstalen

Denne type tale omhandler juridiske og moralske aspekter. Aristoteles skriver bl.a.: "Mennesker handler enten af sig selv eller ikke af sig selv. I sidste tilfælde skyldes deres handlinger enten tilfældigheder, tvang eller naturgivne forudsætninger. – Hvad de gør af sig selv, skyldes enten vane eller at de ønsker sig noget, de anser for godt (nyttigt)" (Haastrup:1983:25-26).

Citatet fortæller mere om modtageren end afsenderen, men dette vil jeg uddybe og argumentere for senere i analysen.

Det centrale i denne genre er, at der enten forsvares eller anklages i forhold til allerede foreliggende handlinger (Haastrup:1983:26).

Topoi

I forlængelse af tale disposition er væsentligt at forstå begrebet *topoi*.

Topoi dækker over steder i taler og mere specifikt fokusområder (Haastrup:1983:169). Det handler om at opdele emner og forstå, hvor afsenderens synspunkt er i de forskellige fokusområder.

Aristoteles pointerer fem topoi, som ledere bør forholde sig til i deres taler: krig, forsvar, økonomiske ressourcer, lovgivning og samhandel (Haastrup:1983:170).

Eftersom Aristoteles' "Retorik" er fra oldtiden, er der sidenhen blevet udformet nye tilgange til begrebet topoi. På trods af de nye tilgange til topoi vil jeg stadig anvende elementer fra Aristoteles, da de indeholder relevante filosofiske spørgsmål om godt og ondt, som jeg mener stadig gør sig gældende i retorikken i dag. Dette vil jeg argumentere for senere i analysen.

James McCroskey har ligesom Aristoteles defineret og formidlet flere former for genrer og topoi i forhold til afsendelse af beskeder. Det er væsentligt at nævne, at McCroskey ikke definerer disse topoi som den absolut korrekte måde at afsende på, men det er i højere grad en generalisering af, hvad topos kan være. Derfor kan topos variere fra tale til tale, på trods af at talernes situation kan minde om hinanden (McCroskey:1982:153).

De relevante topossystemer for dette projekt er følgende:

Topoi of Policy Argument

I politiske topoi handler det ofte om at acceptere eller ikke acceptere bestemte situationer. Det følgende topossystem består af seks topoi: *Need*, *Inherency*, *Policy*, *Practicality*, *Advantages* og *Counterplan*. *Inherency* har jeg valgt at trække sammen med *Need*, da de minder for meget om hinanden til, at det vil kunne bidrage til noget nyt i analysen.

Disse seks topoi gør sig særligt gældende, når der er tale om en politisk situation, der har med accept (eller ikkeaccept) at gøre (McCroskey:1982:154).

Need: Denne topos omhandler det egentlige problem eller behov. Før man accepterer en ny politisk ordening, må man indse, at der er noget uacceptabelt i den nuværende situation eller system. McCroskey skriver følgende: "In other words, there must be a need to change from the present system in order to obtain some benefit" (McCroskey:1982:154).

Policy: En politisk ordening er en specifik plan til, hvordan man kan takle det egentlige problem. Noget af det centrale i dette punkt er, hvordan man kan imødekomme de behov, som modtagerne har etableret (McCroskey:1982:155).

Practicality: "Practicality refers to the reasonableness of believing that the proposed plan can be put into operation. That is, will this plan work?" (McCroskey:1982:155). Det handler altså om, hvorvidt den tidligere nævnte toposplan kan gennemføres rent praktisk.

Advantages: Denne topos omhandler, hvorvidt planen kommer med flere fordele end ulemper. McCroskeys advantage-eksemplificering af USA's mulige invasion af Cuba i 60'erne kan sammenlignes med Danmarks lockdown (McCroskey:1982:155). Dette vil blive diskuteret senere.

Counterplan: Dette punkt handler om mulighederne for et alternativ for den præsenterede plan (McCroskey:1982:155). Dette kunne i projektets kontekst fx være, hvis Frederiksen præsenterer en plan for lockdown ved så at se på hvilke fordele der kunne være ved i stedet at holde fortsat åbent, ligesom Sverige eksempelvis har gjort.

The Topoi Of Fear And Please

Dette sidste topossystem, som jeg finder relevant at tilføje, handler om, hvordan man kan bruge frygt og belønning som redskab til at ændre menneskers adfærd. De topoi, som McCroskey nævner, er alle relevante for dette projekt. De bliver ikke uddybet i bogen, og det er min vurdering, at de ikke behøver at blive forklaret. Jeg har derfor listet dem op herunder:

“Loss of national security, nuclear war, loss of democracy.

The power of supreme Being, fate after death.

Loss [S8] of, or harm to, loved ones.

Inadequacy for success in job or profession.

Loss of life or health.

Social disapproval.

Poor or incomplete family life.

Loss of mind or of emotional control.

Lack of money, or financial hardship.

Loss of status in the community.

Being caught doing wrong.

Losing, or being unable to make friends.

Failure.

Inability to raise children properly.

Inability to establish meaningful love relationship.

Being unknowingly influenced by others.

Harming others.”

(McCroskey:1982:157).

Appelformer

Ifølge Aristoteles bevæger taler sig imellem de tre appelformer: *etos* (karakteregenskaber), *potos* (følelsesmæssig tilstand) og *logos* (argumentation) (Haastrup:1983:14). Disse appelformer kan afsenderen benytte sig af, når han eller hun ønsker, at modtageren skal registrere noget på en bestemt måde. De er derfor centrale i retoriske kommunikationsprocesser.

Potos appellerer til følelserne hos modtagerne. Det kan bruges til at fremkalde sympati og indlevelse i talen. Aristoteles skriver bl.a.: “Vi dømmes jo ikke é[S9] ns, uanset om vi er kede af det eller glade, eller venligt, respektive fjendtligt indstillet” (Haastrup:1983:35).

Logos appellerer til fornuften og er mere baseret på argumentation end de andre appeller. Aristoteles nævner, at denne fornuft eller overbevisning skabes gennem selve det sagte. Det er altså talen eller ordene i sig selv, der er det centrale i denne appelform (Haastrup:1983:35).

Etos appellerer til afsenderens karakter og troværdighed. Aristoteles antyder etos som værende den stærkeste og mest væsentlige af de tre. Han skriver bl.a.:

“Vi er nemlig ikke enige med visse lærebogsforfattere, der ikke regner talerens moralske vandel med som en del af det fagmæssige ud fra en forestilling om, at den ikke skulle bidrage til troværdigheden af det, der bliver sagt. Tværtimod: det er lige ved, at hans moralske personlighed rummer det stærkeste overbevisende moment af alle”

(Haastrup:1983:3).

I forlængelse af dette vil jeg gå videre med McCroskey, der også via kapitlet “Ethos – A dominant factor in rhetorical communication” (som overskriften antyder) udtrykker, at etos er en særlig vigtig appelform.

McCroskey nævner ligesom Aristoteles vigtigheden i etos og beskriver den grundlæggende betydning af appelformen (som vist ovenfor). McCroskey har dog videreudviklet etos og tilføjet tre underkategorier til termen: *Initial ethos*, *derived ethos* og *terminal ethos*. (McCroskey:1982:62-63).

Mens Aristoteles mener, at etos hovedsageligt ligger i afsender og teksten eller talen selv, så ser McCroskey i højere grad på afsenderaspektet. Aristoteles’ tre definitioner af etos er i moderne tid blevet omdefinert til ekspertviden, pålidelighed og intention til afsenderen. McCroskey skriver følgende:

“Aristotle identified the dimensions as intelligence, character, and good will. Twenty-three hundred years later, three social psychologists, Carl I. Hovland, Irving L. Janis, and Harold H. Kelley, when [S10] studying source credibility, identified the dimensions as expertness, trustworthiness, and intention towards the receiver”

(McCroskey:1982:64).

Initial ethos

Den første underkategori, *initial ethos*, skal forstås som værende det omdømme eller den pålidelighed, afsenderen har, før han eller hun overhovedet begynder at afsende noget (McCroskey:1982:62).

Derived Ethos

Den næste underkategori, *derived ethos*, betyder den karakter eller den pålidelighed, der dannes under selve kommunikationen. Det kan være selve det, der skal kommunikeres ud, men det kan også være de omstændigheder, hvor kommunikationen finder sted, der påvirker afsenderens etos (McCroskey:1982:63).

Terminal Ethos

Den sidste underkategori, *terminal ethos*, er den etos, der er blevet dannet efter den kommunikative proces. McCroskey skriver: "It is the product of the interaction of initial and derived ethos" (McCroskey:1982:62-63).

Analyse

Jeg vil nu analysere Frederiksen's tale ved at implementere teorien som tidligere er blevet præsenteret. Denne analyse er min hermeneutiske del af projektet og vil blive efterfulgt af fokusgruppeinterviewet.

Der vil først blive præsenteret en disposition af talen, for at undersøge om den passer ind i en klassisk model. Dette kan ydermere give læseren et indblik i talens forløb.

Derefter vil jeg undersøge den retoriske situation nærmere. Her vil jeg anvende Ciceros pentagram for at undersøge sammenhængen mellem de forskellige punkter.

Herunder vil jeg til nogle punkter anvende appelformerne, for ligeledes at undersøge hvilket retoriske virkemidler der bliver brugt.

Disposition af talen.

Exordium:

Frederiksen indleder talen med at beskrive situationen som værende alvorlig, men hun anmoder også om, at borgerne skal hjælpe hinanden. I forhold til den klassiske disposition, som er nævnt i teori afsnittet, så er det kronologisk set usædvanligt at opfordre til handling før en egentlig beskrivelse af situationen, hvilket kan tyde på, at anmodningen om at hjælpe hinanden vægter meget højt i talen.

Partitio:

Fremkommer, da hun lægger op til en præsentation af en handlingsplan, men pointerer, at hun først vil indlede med den situation, borgerne står i og baggrunden for den (bilag 1). Det kan altså siges at være en velstruktureret tale, eftersom hun informerer modtagerne om talens forløb.

Corpus:

Starter ved at beskrive situationen og de centrale og væsentlige informationer.

“Da jeg stod her i går var 157 danskere smittet med corona. I dag har vi 514 smittede. Antallet er mere end en tidobling siden mandag, hvor tallet var 35 smittede. Coronaviruset spreder sig ekstremt hurtigt. Italien er lukket ned. På hospitalerne mangler der respiratorer og personale. Jeg vil gerne understrege: Det er ikke et skræmmebillede. Det er ikke et fantasifuldt udtænkt fremtidsscenario. Det er virkeligheden i et land, som de fleste af os kender. Hvor mange har været på ferie. Et land i Europa. I vores del af verden.”

(bilag 1).

Sådan starter talens corpus, eftersom disse informationer er centrale for talen. Talens helhed har bl.a. den intention at få borgerne til at ændre adfærd, men citatet ovenfor vidner også om, at information ligeledes er en væsentlig del af talen. Citatet ovenfor med beskrivelsen af den konkrete situation samt referencen til Italien er et eksempel på narratio. Det er nemlig viruset og krisen, der er grundlaget for talen. At inddrage Italien, som er katalysator for smitten i Europa, beskriver et endnu mere detaljeret grundlag. Det, at hun nævner Italien som værende et land, vi har en særlig forbindelse til, kan ydermere være med til at fange modtagerens opmærksomhed og finde relevans i eksemplet.

Argumentatio:

Det mest centrale sted i talen for argumentatio er før den egentlige præsentation af handlingsplanen:

“Vi skal hellere handle i dag, end fortryde i morgen. Vi skal sætte ind dér, hvor det virker. Hvor smitten spredes mest. Det er dér, hvor mange mennesker er samlet. Daginstitutioner, skoler, uddannelsesinstitutioner, aktivitetstilbud, arrangementer, i den kollektive trafik.

Derfor er myndighedernes anbefaling, at vi lukker ned for al unødvendig aktivitet på de områder i en periode. Vi anlægger et forsigtighedsprincip.

Derfor tager myndighederne nu følgende skridt:...”

(bilag 1).

Det er tydeligt, at Frederiksen her har til formål at overbevise publikum om, hvorfor de efterfølgende skridt er nødvendige. Hun forsøger altså at argumentere på forhånd.

Dette vil jeg komme nærmere ind på senere i analysens argumentationsafsnit, hvor der ligeledes vil være flere eksempler på corpus' argumentatio.

Peroratio:

Frederiksen holder modtageren informeret om talens forløb, ved at hun bl.a. sidst i corpus siger følgende: “Til sidst kan jeg nævne, at jeg selv har gået min kalender igennem...” (bilag 1). Det vidner om, at dette må være afrunding på corpus.

Derfor kan man argumentere for, at peroratio starter umiddelbart efter det sted, hvor hun samler op på de centrale ting fra talen:

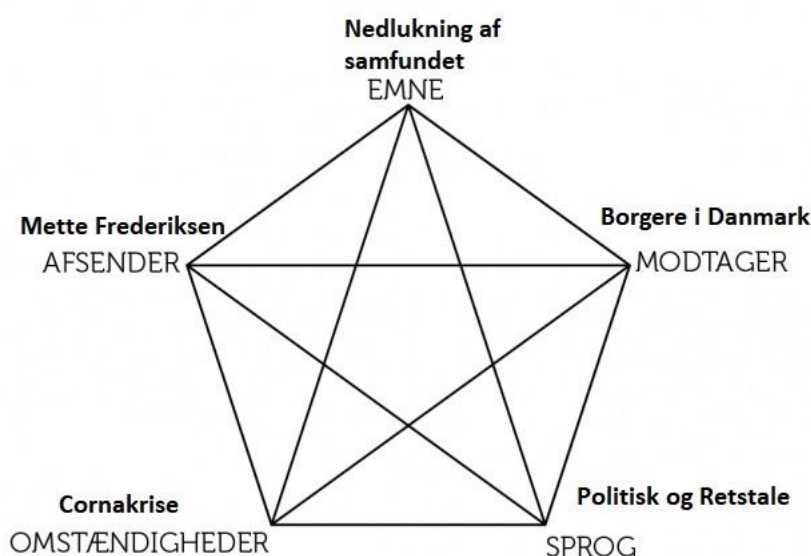
“Det er måske små ting. Men det er også summen af de små ting, der er en del af løsningen. Jeg er klar over, at det, jeg sammen med myndighederne beder danskerne om i dag, er store ting. Meget indgribende. Vi gør det, fordi det har effekt. Vi skal ikke gå i panik. Vi må hjælpe hinanden. Vise overskud – tænke på andre. Særligt på dem, som er udsatte”.

(bilag 1).

Det er tydeligt, at den opfordring, som Frederiksen har ledt os hen imod, igen bliver forløst i talens peroratio.

Det interessante ved at se på denne disposition er, at den lever op til den klassiske disposition af taler. Den indeholder altså punkter, som er essentielle for at en tale er godt disponeret, som forklaret i teoriafsnittet.

Den retoriske situation

På det første punkt i pentagrammet har jeg placeret Frederiksen som afsender. Eftersom det er hende og hendes tale, og ikke regeringens overordnede kommunikation, jeg undersøger, er det Frederiksen, der skal placeres her. Noget der også er relevant at pointere er, at stedet, hvor afsendelsen finder sted, er statsministeriet, hvilket kunne være et forsøg på fra start at have et stærkt *initial ethos*. Men også under talen kan stedets funktion have en påvirkning i form af *derived ethos*. Dette undersøger jeg nærmere i fokusgruppeinterviewet.

Det næste punkt er emnet, hvor jeg har placeret nedlukning som det overordnede emne. Frederiksens mål her er både at informere og argumentere for, hvorfor hun

lukker, og hvorfor danskerne skal passe på hinanden. Disse argumentationer vil jeg uddybe senere i analysen.

Næste punkt er modtager. Eftersom det er en meddelelse på dansk, og den bliver sendt på diverse danske kanaler, er det altså borgere i Danmark, som talen henvender sig til. Hun taler til en bred segmentering, men det fremkommer i talen, at der er mindre fokus på, at modtagelsen er til ældre . Det er i højere grad raske mennesker, der opfordres til at handle og passe på de svageste. Så man kan argumentere for, at idealmodtagerne er de raske. Dette vil jeg komme nærmere ind på i min analyse af min fokusgruppen.

Næste punkt er sprog. Overordnet set er der tale om en politisk tale som forklaret tidligere i teoriafsnittet, da der tales om, hvorfor danskere skal holde afstand, og hvorfor Danmark lukker ned. Jeg mener dog, at der også er tale om en retstale, på trods af at talen ikke omhandler en egentlig retssag. Der er både juridiske og moralske aspekter i talen, hvilket kendetegner retstalen. Frederiksen benytter sig af alle appelformer, men der er begrænsede mængder af logos. Disse genre- og sproglige aspekter vil jeg se nærmere på under sprog-/talegenre.

Næste punkt er omstændigheder. Det er overordnet set coronakrisen, der er omstændigheden i dette punkt. Mere specifikt kan man sige, at der er tale om en spredning, som har en udvikling, man endnu ikke kan forudse.

Herunder kan man opdele det i hhv. ydre og indre omstændigheder. Ud fra talen er det primært de indre omstændigheder (altså det der sker nationalt og lokalt) og ikke internationalt, der fylder. Dette vidner også om, hvorfor denne tale henvender sig specifikt til borgere i Danmark. Denne del er i min optik ikke nødvendig at uddybe yderligere.

Afsender

Når jeg nævner, at Frederiksen er afsenderen, er det dog stadig væsentligt at bemærke, at der evt. kan være spindoktorer involveret. Eftersom hun har en stilling som statsminister, og når talens budskab ovenikøbet er så alvorligt, må man forvente, at der har været flere inde over talen. Der er ikke direkte evidens for, at der har været

en retoriker involveret i talens tilblivelse, men det er almen viden, at toppolitikere får assistance til bl.a. taler. Derfor kan man argumentere for, at den faktiske afsender ikke kun er Frederiksen, men et større hold fra regeringen.

Det er som tidligere nævnt Frederiksens tale og karakter, som jeg ser nærmere på. Det er dog væsentligt at se nærmere på, at hun i talen både bruger "jeg" og "vi", når hun refererer til hende selv og regeringen. Hun bruger også "vi" om borgerne (og den samlede nation), men dette vil jeg uddybe senere i analysen.

Som afsender er det hovedsageligt "jeg", hun bruger, men der er ligeledes sætninger, hvor hun kombinerer hende og regeringen som afsender:

"Jeg vil sige ærligt. Det rejser mange og helt relevante spørgsmål. Og hverken jeg selv eller myndighederne har alle svarene endnu.

Jeg vil også sige helt ærligt. Vi kommer ikke igennem det her uden omkostninger. Virksomheder vil opleve tab. Nogle vil miste deres arbejde. Regeringen vil gøre, hvad vi kan for at afbøde konsekvenserne både for virksomheder og lønmodtagere. Vi er i dialog med arbejdsmarkedets parter om, hvordan vi gør det bedst."

(bilag 1).

Det interessante her er, at hun gentagne gange bruger ordet "ærlig" i forbindelse med hende selv. Ærlig må man anse for at være forbundet med ordet troværdig. Dette er altså noget, der tilføjes til afsenderens karakter, så man kan forstå dette som værende et forsøg fra Frederiksen om specifikt at forhøje hendes etos. Det kan vidne om, at hun i talen også har fokuseret på at opbygge en *derived ethos*, da dette punkt om ærlighed er placeret i midten.

At hun i samme sætning bruger "regeringen" som afsender, vidner også om, at hun både er interesseret i selv at være afsender, men også i at inkludere regeringen.

Et andet eksempel, som måske står mere klart, er følgende sætning: "Jeg er klar over, at det, jeg, sammen med myndighederne, beder danskerne om i dag, er store ting. Meget indgribende". (bilag 1). Her tydeliggøres det, hvordan hun både vægter sig selv og myndighederne som afsender.

Overordnet set vægter “jeg”-afsenderen for Frederiksen dog størst, hvilket kan vidne om, at lederrollen er særlig vigtig. Fra exordium, “det, jeg vil sige her i aften”, til corpus, “da jeg stod her i går”, til peroratio, “Til sidst kan jeg nævne, at jeg selv...” (bilag 1.)

På den anden side ser vi gentagne gange mange eksempler på “vi” bl.a. i følgende sætning:

“Vi har ikke hjemmel til at forbyde det, som lovgivningen er i dag. Men vi kommer til at bede Folketinget om at vedtage hastelovgivning allerede i morgen, og fra starten af næste uge udstedes et egentlig forbud” (bilag 1).

Det er tydeligvis regeringen, hun refererer til her. Dette vidner bl.a. om, at hun ikke udelukkende bruger sig selv som afsender. Det er værd at være opmærksom på, at det fulde pressemøde også indeholder taler fra andre ministre, og ser man ud fra et troværdighedsaspekt, er dette formentlig noget, der kan være med til at højne Frederiksens etos. At hun altså har faglig opbakning fra diverse ministre. Den danske regerings håndtering af coronakrisen har i højeste grad vist politisk enighed i stedet for partipolitisk splid (i hvert fald i startfasen). Denne tilføjelse er væsentlig, eftersom partiernes konsensus om handlingsplanen kan få talens budskaber, og Frederiksen, til at stå stærkere, da det antageligvis skaber mindre tvivl. Altså må det kunne forstås som en stærkere afsendelse, at afsenderen har opbakning fra de andre afsendere.

Det er ligeledes vigtigt at bemærke stedet, hvor talen afholdes. Det er i Statsministeriet, som man må antage er forbundet med troværdighed. Dette kan dog være svært at vurdere uden egentlig videnskabelig hjemmel, men man kan alligevel konkludere, at det nok ikke er tilfældigt, at regeringen og statsministeren har valgt Statsministeriet som lokation for pressemødet. Det må være et forsøg på at finde det mest pålidelige sted, som kan imødekomme mødets alvor.

Man kan konkludere, at afsenderens etos i talen tyder på at være fokuseret på Frederiksen selv. Som det er påvist, er regeringen også inkluderet, men med gentagne selvbeskrivende ord som fx ærlighed, tyder det på, at det for Frederiksen er vigtigt, at hun som leder fremstår som den pålidelige. I forhold til *initial*, *derived* og *terminal ethos* kan man ligeledes argumentere for, at hun har taget højde for hele processen. At det er hende, der starter talen, at det er hende, der har størstedelen af pressemødets tid, og at det er hende, der afslutter, vidner alt sammen om, at hun skal fremstå som hovedafsenderen af talen.

Emne

Når jeg nævner, at nedlukningen er det overordnede emne, så er der herunder også en del topoi, der er nødvendige at se på.

Talen bygger både på frygt og belønning, hvorfor McCroskeys topossystem "The Topoi of Fear and Please" er oplagt at se nærmere på.

Stort set alle de beskrevne punkter, der er listet op i teori afsnittet, er at finde i talen. Overordnet set kan man sige, at det særligt er "Loss of national security", "Loss] of, or harm to, loved ones", "Inadequacy for success in job or profession", "Loss of life or health", "Lack of money, or financial hardship", "Inability to raise children properly" og "harming others", der gør sig gældende i denne tale. De er ifølge McCroskey en del af et topossystem, som er baseret på frygt (og/eller) belønning, hvilket passer godt på denne tale. Man kan altså konkludere, at Frederiksen bruger frygt til at få borgerne til at se alvoren og derved ændre adfærd, så de og samfundet kan overleve og komme godt ud af krisen (hvilket er belønningen).

Hun starter også talen med at italesætte frygten, ved at forklare hvor store konsekvenser situationen har for borgerne (bilag 1). Sætninger som: "Der vil komme svære situationer for mange borgere. Der bliver brug for, at vi hjælper hinanden" og "Det går allerede hurtigt herhjemme. For hurtigt" (bilag 1) er et af mange eksempler på, hvordan hun bruger frygt. Belønningen ses blandt andet i sætninger som: "Det kan kun lykkes, hvis alle gør det sammen. Alles adfærd bliver afgørende" (bilag1). Her gør hun altså opmærksom på, at det trods alt kan lykkes at mindske smitten og derved delvist at overkomme virussen (hvilket må anses som en belønning).

Særligt frygt går igen i store dele af talen, hvorfor dette er en dominerende topos. Hun bruger det ikke kun i forhold til borgernes individuelle liv, men også frygt for tabt økonomi: "Vi skal ikke kaste Danmark ud i en økonomisk krise" (bilag1), og frygt for at svække sundhedsvæsenet: "Hvis mange bliver smittet, kan kapaciteten på intensivafdelingerne ikke følge med" (bilag 1).

Det interessante ved denne frygttopos er, at det særligt er i talens første halvdel, at dette er dominerende. Dette kan vidne om, at hun bruger frygten til at fange brugernes opmærksomhed og tage situationen alvorligt.

Et andet system, som det tyder på, hun bruger, er "Topoi of Policy Argument".

Ser man termen Need under McCroskeys system, så har Frederiksen placeret dette i starten af talen. Havde hun omvendt placeret en handlingsplan som noget af det første, havde det antageligvis ikke været lige så effektivt, da modtagerne skal indse og erkende problemet, før der præsenteres en ændring.

I forhold til policytermen stiller Frederiksen nogle punkter op, hvordan vi som nation skal takle denne situation. Ud over et af hendes hovedbudskaber om, at vi skal stå sammen om at passe på hinanden (bilag 1), så er de præsenterede tiltag eksempler på egentlige løsninger.

Practicallytermen er særlig interessant, fordi der ikke er decideret hjemmel for handlingsplanen. Hun siger selv:

“Normalt ville en regering ikke gå ud med så indgribende meldinger uden at have løsningerne klar for alle berørte. Men vi står i en helt ekstraordinær situation. Jeg vil sige ærligt. Det rejser mange og helt relevante spørgsmål. Og hverken jeg selv eller myndighederne har alle svarene endnu”

(bilag1).

Counterplantermen kommer til udtryk i følgende udtalelse: “Alt det her tilsammen får kæmpe konsekvenser for hele Danmark. Kæmpe konsekvenser. Men alternativet – ikke at gøre noget – ville være langt værre. Det håber jeg på, at der vil være forståelse for. Det er jeg overbevist om, at der vil være” (bilag 1).

Frederiksen har altså taget højde for de punkter, som ifølge McCroskey er essentielle i et politisk topssystem.

Sprog

Som nævnt i introduktionen er der tale om en politisk tale, da talen udover at være tilblevet grundet en krise også handler om at overbevise borgerne om at gå til handling eller forberede sig på noget.

I dette tilfælde handler det overordnet set om at overbevise og informere borgerne om, hvorfor det er vigtigt, at man skal holde afstand. Men den handler ligeledes om at forberede borgerne på det uvisse i fremtiden, som fx når hun siger: “Jeg vil sige det,

som det er. Det bliver hårdt. Situationen kommer til at stille kæmpe krav til os alle sammen.” (bilag 1). Det er generelt en national tale, hvilket ligeledes kan karakterisere en politisk tale.

Ydermere er der tale om en retstale, da der både tales om en hastelov, og da der tales til folkets morale[S19]. Aristoteles' beskrivelse af menneskets handlinger i krisetider kan findes i talen, hvor Frederiksen siger følgende: “Og her vil jeg understrege: Vi er ikke i en fødevarekrise. Der er ingen grund til at hamstre rugbrød og toiletpapir. Heller ikke i morgen.” (bilag 1). Her kan man argumentere for, at Frederiksen agerer som anklager, hvilket er et eksempel på et element fra retstalen. Ydermere kan man sige, at hun her tager højde for omstændighederne. Havde hun fx ikke berettet om hamstring, havde hun ignoreret omstændighederne, hvilket ifølge Cicero ikke ville være forbundet med en god retorik.

I forhold til appelformerne gør hun både brug af patos og logos, men særligt etos gør sig gældende i hele talen.

Et eksempel på patos findes, når hun bl.a. nævner, at vi skal være ekstra opmærksomme på de svageste, flere gange i talen. Der er selvfølgelig logos i dette, eftersom hun også forklarer, hvordan de svageste er de mest udsatte, og at man derfor må passe på dem, men man kan også argumentere for, at patosappellen her kan være lige så stor. De fleste borgere har antageligvis en bekendt eller et familiemedlem, som hører til i denne gruppe, hvorfor det må ramme følelserne, når man som modtager får sådan en besked.

Ydermere så beskriver hun ikke bare situationen i Italien som drastisk, hun vælger at formulere en sætning, som højst sandsynligt vil frembringe minder og derfor også følelser i danskerne: “Det er virkeligheden i et land, som de fleste af os kender. Hvor mange har været på ferie. Et land i Europa. I vores del af verden.” (bilag 1). Denne måde at beskrive Italien på kunne være et tegn på, at hun ønsker, at vi føler sympati, og derfor bruger hun her sproget til at appellere til følelserne.

Når hun nævner “vi”, ikke som regeringen, men som os som danskere, så tildeler hun automatisk sig selv noget folkelighed. At hun flere gange refererer til os som borgere og ikke skelner for meget mellem “jeg” og “I”, gør, at hendes etos ændres. Et eksempel på dette: “Vi skal stå sammen. Vi skal passe på hinanden. Men på en anden måde, end vi plejer. Vi plejer som danskere at søge fællesskabet ved at være tæt sammen. Nu skal vi stå sammen ved at holde afstand” (bilag1). Her ses det tydeligt, hvordan

hun lader hendes karakter være en del af folket, så hun ikke udelukkende er leder, men også en del af borgerne. Også senere i talen: "Vi må hjælpe hinanden. Vise overskud – tænke på andre. Særligt på dem, som er udsatte." (bilag1). Her viser hun igen, hvordan hun taler, som var hun en del af folket – og tilføjer ovenikøbet patos i sætningens slutning.

Man kan altså konkludere, at genren både er en politisk og retslig tale, hvilket kan være et udtryk for, at hun har været god til at tage højde for omstændighederne. Ydermere formår hun at benytte sig af alle appellerne, men særligt etos synes at være dominerende. Dette vidner om, at det i højere grad er hendes karakter i stedet for talen selv, der gør, at hun fremstår troværdig.

Som teori afsnittet også beskriver, kan topoi i sig selv blive brugt som argumenter. Er dette tilfældet, så kan man konkludere, at Frederiksens valg af topoi antageligvis er en del af årsagen til den stærke retorik.

Modtager

Talen henvender sig til alle borgere i Danmark, bl.a. i talens start fremhæver hun dette: "Det, jeg vil sige her i aften, vil få store konsekvenser for alle danskere" (bilag 1)., men ser man nærmere på talen er der flere steder, som henvender sig specifikt til en bestemt målgruppe. Der er bl.a. familier: "Jeg vil opfordre alle forældre og familier til, at de, der allerede i morgen kan holde børnene hjemme – gør det. Så vi får en gradvis indfasning" (bilag 1.) og ældre: "Jeg vil desuden kraftigt opfordre alle sårbare borgere til at blive hjemme. Holde sig hjemme. Dem, som corona kan ramme særligt hårdt" (bilag 1). Der er flere steder i talen, hvor hun kort henvender sig til bestemte grupper, men overordnet kan man argumentere for at det særligt er raske personer, som talen henvender sig til, da det fremkommer at de har det største ansvar. Der bliver blandt andet sagt: "Alle, der er raske, har et kæmpe ansvar for de mest udsatte. Jeg hører mange steder fra, at mange allerede har organiseret sig. Fundet løsninger. Fx med, at naboen køber ind. Man laver mad til hinanden. Man holder øje og er opmærksomme" (bilag 1). Der bliver altså i højere grad opfordret til handling hos de raske. Det kan dog være vanskeligt at udvælge en bestemt målgruppe i talen, da den

som nævnt henvender sig til alle borgere i Danmark. De udvalgte steder i teksten vidner også om, at Frederiksen forsøger at ramme bredt.

Overordnet set kan man sige, at den Ciceros pentagram har bidraget til, at give forståelse for hvilke retoriske elementer der gør sig gældende og hvordan de fungerer i samspil med hinanden.

Fokusgruppeinterview

Da gruppen først blev spurgt hvordan de oplevede Frederiksen før coronakrisen, var der bred enighed om at hun er en pålidelig politiker. Informant M30 sagde dog følgende:

”Jeg fandt hende virkelig ikke troværdig før. Men der er alligevel blevet gjort et eller andet, som gør at jeg finder regeringens beslutninger gode. Altså sammenligner vi fx med Sverige så ville jeg nødtigt have at vi var gået den vej. Spørgsmålet er bare om det er Mette Frederiksen eller mere partiernes samarbejde der har resulteret i at Danmark har håndteret det her ret godt” (bilag 2).

Udtalelsen vidner om, at M30 har et politisk ståsted, som antageligvis kan gøre anerkendelsen af Frederiksen vanskelig. Det interessante er dog, at senere forklare hvordan hendes lederskab er på et højt niveau og erkender hendes attitude som værende passende i forhold til omstændighederne. (bilag 2).

De andre informanter finder hende pålidelig allerede før coronakrisen. K25 siger bl.a. allerede tidligt i interviewet: ” Jeg synes virkelig hun udstråler troværdighed. Særligt efter de her pressemøder. Hun har jo også fået ros for at have håndteret det godt” (bilag 2. Dette er altså et tydeligt eksempel på at Frederiksens initial etos allerede vær stærk før talen. Men det viser også at det særligt er hendes terminal etos, der er blevet forhøjet eftersom informanterne ligeledes roser hende efter hændelsen. En anden informant, K28, bekræfter denne observation ved at sige følgende: ”

Igen synes jeg personligt at hun virker pålidelig både før og under den her krise. Men det er klart at alt den fokus der har været på det seneste, har nærmest tvunget mig til

at forholde mig endnu mere til hende som leder. Og ja, jeg føler virkelig hun har formået at samle os og tage det her seriøst (bilag 2).

K28 fremhæver at Frederiksen både har virket pålidelig før, under og efter krisen. Dette er et tydeligt eksempel på initial, derived og terminal etos.

For at se nærmere på derived etos, bliver gruppen spurgt mere ind til selve pressemeddelelsen. De umiddelbare reaktioner fra alle er at Frederiksens karakter fremstår stærk og alvorlig. Det var dog vanskeligt at få reaktioner på den egentlige tale, men nogle ting gik særligt igen. K28 sagde fx: " Jeg synes det virkede lidt dommedagsagtig. Altså ikke bare scenariet, men også talen. Jeg følte mig lidt skræmt fordi de informationer vi fik om at der nu skulle lukkes for ting, det gjorde da at man tog tingene mere alvorligt" (bilag 2).

Frygt, som ligeledes er et af de tidligere gennemgåede topoi, lader altså at være en væsentlig essentiel topos, der kan være en del af forklaringen på, hvorfor modtager reagerer med alvor.

En anden topos som virkede til at ramme modtagerne var omsorg. K32 siger fx følgende: " Ja nu nævnte jeg det med at stå sammen om at holde afstand. Jeg synes der var flere steder i talen, hvor jeg følte en slags forpligtigelse af at passe på de svageste. Det vækkede generelt nogle stærke følelser det med at vi skal stå sammen. Meget smukt egentlig" (bilag 2). Dette kan både være logos og patos der gør sig gældende. Logos fordi hun kunne føle at det fornuftige i en situation, hvor der er svage der har brug for hjælp, ville være at hjælpe det. Og patos fordi hun decideret beskriver hvordan stærke følelser bliver vækket.

Da K28 siger følgende : "Ja præcis. For mig virkede det endda lidt teatralisk. Særligt efter at have set det igen. Altså i forhold til hvad jeg umiddelbart bider mærke i, så er det ikke som sådan i talen selv, men mere de andre ting der sker" (bilag 2). Starter en længere diskussion om den non-verbale kommunikation, som viser sig at være en væsentlig grund til hvorfor Frederiksens retorik er stærk.

M30, som der som nævnt ikke er generelt begejstret for Frederiksen, nævner bl.a. følgende:

”Jeg kan da nævne mange der står fast, som ikke er troværdige. Men ja, jeg kan godt følge jeres pointe. Men altså, hvis vi skal se på talen uden at se på sætningerne, som jeg faktisk heller ikke på stående fod kan huske, så er det bla. Det jeg nævnte før mht. hendes alvorlige stemme, det fungerer jo egentlig meget godt. Altså hendes dybe stemme, særligt i den her situation, tænker jeg egentlig passer rigtig godt.” (bilag 2).

Det her vidner om at Frederiksens non-verbale udtryk stemmer overens med den retoriske situations omstændigheder. Ser man på pentagramet, som tidligere vist, så vil der altså her være en stærk sammenhæng mellem omstændighed og sprog.

K32 siger også følgende:

” Jeg kan godt følge dig. Jeg synes egentlig også at den her tale gjorde et eller andet ved hendes karakter. Og hvis vi snakker om det non-verbale, så er jeg helt enig i kropssproget var stærkt. Hun stod fast, stirrede ikke som en robot, som man fx så Anders Fogh gøre det i hans taler. Og så virkede hun både generelt alvorlig og menneskelig på samme tid”

(bilag 2).

K32s udtalelse vidner både om, at Frederiksens karakter og troværdighed altså bliver opbygget under pressemeddelelse, derved derived etos. Derudover kan man sige at i og med at hun ser Frederiksen, som værende alvorlig og menneskelig kan dette være et tegn på, at både patos og etos gør sig gældende.

Overordnet set kan man konkludere, at fokusgruppen i højere grad fandt den non-verbale kommunikation effektiv. Der var generelt enighed om, at Frederiksens lederskab, og dermed hendes karakter, var forstærket særligt gennem hendes kropslige retorik.

Kritiske tilgange til projektet

Der er flere punkter i både projekt-design og udførelse, som er vigtige at være opmærksom på.

Målgruppen for talen har været vanskelig at finde frem til, og derfor har udvælgelsen af informanter sket med forholdsvis svage argumenter. Dette påvirker validiteten af den metodiske del. Dette er også en af årsagerne til, at fokusgruppe interviewet endte med at fylde mindre end først ønsket.

Ydermere har udførelsen af projektet været under tidspres, hvilket har resulteret i en mindre dybdegående analyse. Jeg vil dog stadig mene, at essensen af problemformuleringen bliver besvaret.

Derudover fandt jeg ud af under fokusgruppe interviewet, at der var mere fokus på det non-verbale, end jeg havde forventet. Dette har givet en ny viden i forhold til, hvordan Frederiksens retorik er blevet anvendt, men havde jeg udført en pilot-undersøgelse, kunne jeg have vidst dette på forhånd. Med denne viden kunne jeg have fokuseret mere specifikt på non-verbal kommunikation og anvendt teori derfra. Der er dog stadig flere af mine teoretiske termer, som har været anvendelige i fokusgruppe interviewet. Mine videnskabsteoretiske tilgange har desværre ikke kunne supplere hinanden som ønsket, og besvarelsen kan derfor fremkomme fragmenteret fra hinanden og derved kan den røde tråd være vanskelig at se. Jeg vil alligevel mene, at hvert videnskabsteoretisk tilgang hver i sær har været med til at besvare mit problemfelt.

Konklusion

Ser man tilbage på projektets problemformulering og arbejdsspørgsmål, vidner mit fokusgruppe interview bl.a. om at det især er non-verbal kommunikation, der gør at Frederiksens retorik er effektiv. Informanternes generelle holdning var, at Frederiksen under og efter talen blev mere pålidelig end før. Dette vidner altså om, at både derived og terminal etos har været at finde i den pålideligheds-proces, som Frederiksen har været igennem.

Ydermere kan man konkludere at på trods af en klassisk god retorik, så har talen i sig selv ikke fanget informanterne, men det er i højere grad brugen af stemme, bevægelser og andre non-verbale kommunikative faktorer, der har gjort sig gældende.

Desuden tyder det også på, at omstændighederne i sig selv har påvirket den retoriske situation i sådan en grad, at alvoren har overdøvet informanternes kritiske tilgang, og derved accepteret hvad end der blev sagt.

I forhold til talen specifikt, vil man dog stadig kunne konkludere, at den er disponeret ud fra en klassisk model og at Frederiksen generelt anvender alle appelformerne. Det er dog særligt etos, der synes at være dominerende, hvilket ligeledes må siges at være en af årsagerne til, at hendes karakter er blevet påvirket i en mere troværdig retning efter pressedelenes.

Litteraturliste

Garbers, Lis & Sten Høgel. (1996). Retorik – Levende tale eller tom snak? Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Haastrup. T. (1983). Aristoteles Retorik. Museum Tusculanums Forlag.

Halkier, B. (2008). Fokusgrupper. Samfundslitteratur.

Mccroskey. J. C. (1982). Prentice-Hall.

Olsen, P.B. (2004). Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne : på tværs af fagkulturer og paradigmer. Roskilde Universitetsforlag.

Rendtorff, J. D. (2003). Socialkonstruktivisme og hermeneutik. Roskilde Universitetsforlag.

Internetkilder

Internetkilde 1 – Tv2. (2020). Coronapandemi er den værste krise siden anden verdenskrig. <https://nyheder.tv2.dk/udland/2020-04-01-coronapandemi-er-den-vaerste-krise-siden-anden-verdenskrig-advarer-fn> lokaliseret den 16. April 2020.

Internetkilde 2 - Sundhedspolitisktidsskrift. (2020). Sublim kommunikation af mette frederiksen. <https://sundhedspolitisktidsskrift.dk/meninger/item/sublim-kommunikation-af-mette-frederiksen.html> lokaliseret den 16. April 2020.

Internetkilde 3 – Berlingske. (2020). Mette Frederiksens historiske taler imponerer professor i retorik.

<https://www.berlingske.dk/politik/mette-frederiksens-historiske-taler-imponerer-professor-i-retorik-men-en?token=8367b5f53c0b413a933eee671029bb83.1590781033633&tracked&user=8367b5f53c0b413a933eee671029bb83&referer=https%3A%2F%2Fwww.berlingske.dk%2Fpolitik%2Fmette-frederiksens-historiske-taler-imponerer-professor-i-retorik-men-en> lokaliseret d. 16. April 2020.

Internetkilde 4 – Politiken (2020). Det har været og er en sand tour det france.

<https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7736422/Det-har-v%C3%A6ret-og-er-en-sand-tour-de-force> lokaliseret d. 29. April 2020.

Internetkilde 5 – hbdansk. (Udgivelsesdato ukendt). Dansk er et hermenutisk fag <https://hbdansk.systeme.dk/index.php?id=253> lokaliseret 5. Maj.

Internetkilde 6 – regeringen. (2020). Statsministeren: Der bliver brug for at vi hjælper hinanden. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/pressemoede-11-marts-i-spejlsalen/> lokaliseret 16. April 2020.

Internetkilde 7 – lisakristinesoerensen. (Udgivelsesdato ukendt). Det sproglige område. <https://sites.google.com/site/lisakristinesoerensen/dansk/det-sproglige-omraade/ciceros-kommunikationspentagram> lokaliseret 20. Maj.

Bilag

(bilag 1) Mette Frederiksens tale

(bilag 2) Fokusgruppeinterview 1